

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

مطالعات بازارها
و نهادهای مالی

نوع گزارش:

- طرح / لایحه
- راهبردی
- نظارتی
- پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

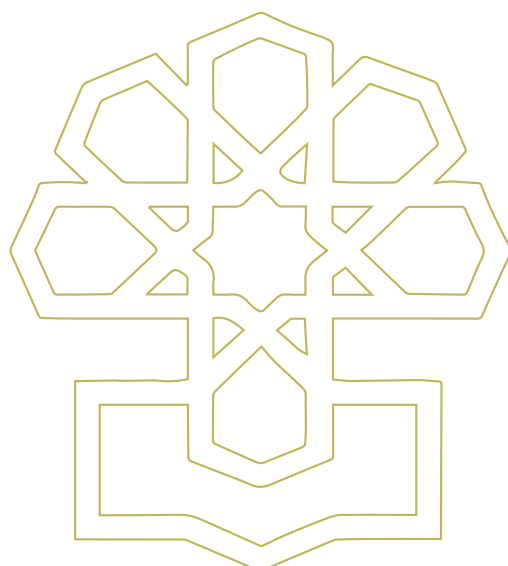
۲۱۶۱۱

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۵/۰۱/۰۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۳/۲۵

تأمین مالی بازسازی جنگ تحمیلی سوم (۱):

ظرفیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری در بازار سرمایه ایران

محمدامین صلواتیان، ابوالفضل دارابی‌زاده

Doi: [10.22034/mrc.report.21611](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21611)

چکیده

تأمین مالی غیرتورمی حوزه‌های آسیب‌دیده در جنگ یکی از الزامات تأمین مالی اقتصاد در دوران جنگ و پس از آن است. ابزارها و نهادهای مالی متعددی طراحی شده‌اند و عملیاتی هستند تا این کارکرد مهم را به سرانجام برسانند. گزارش پیش‌رو اولین گزارش از سلسله گزارش‌های تأمین مالی بازسازی جنگ است که به‌طور مشخص، به تأمین مالی غیرتورمی اقتصاد کمک می‌کند. برای این منظور، در این گزارش به صندوق سرمایه‌گذاری نیکوکاری که در بازار سرمایه ایران فعالیت می‌کند و دارای تجربه بین‌المللی است، پرداخته می‌شود. وجود الگوهای متعدد این نوع از صندوق‌های سرمایه‌گذاری ظرفیتی را فراهم می‌کند که بتوان از آن برای تأمین مالی شرکت‌ها و بخش‌های مختلف آسیب‌دیده در جنگ استفاده کرد.

در این گزارش، ضمن معرفی این نهاد مالی و الگوهای آن و همچنین تبیین جایگاه صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری به‌عنوان سازوکاری رسمی، شفاف و قابل نظارت برای تجهیز منابع مردمی و نهادی، به‌طور مشخص به شرکت‌ها، کسب‌وکارها، حوزه‌ها و بخش‌هایی که در جنگ آسیب‌دیده‌اند و می‌توانند مورد تأمین مالی این نهاد مالی قرار گیرند، اشاره می‌شود. استفاده از این نهاد مالی، که به تأمین مالی غیرتورمی اقتصاد در دوران جنگ و پس از آن کمک می‌کند، مورد تأکید و پیشنهاد این گزارش است. همچنین طراحی و استفاده از صندوق نیکوکاری ارزی برای جذب منابع مالی نیکوکاران خارج از کشور ضروری به‌نظر می‌رسد.

میثم خسروی ویشکایی (ناظر علمی)؛ اکرم وحدانیفر (ویراستار ادبی)؛ منیره حاجی‌محمدی (صفحه‌آرا).

بیان / شرح مسئله

بازسازی غیرتورمی بخش‌های آسیب‌دیده در اقتصاد نیازمند استفاده از نهادها و ابزارهای تأمین مالی است که برای این منظور طراحی شده‌اند. صندوق سرمایه‌گذاری نیکوکاری دارای الگوهای متعددی است که می‌تواند به تأمین مالی غیرتورمی بخش‌های آسیب‌دیده، شرکت‌ها، کسب‌وکارها و بنگاه‌های آسیب‌دیده در جنگ تحمیلی سوم کمک کند. همچنین این صندوق‌ها که تجربه بین‌المللی نیز دارند، می‌توانند به‌عنوان ابزاری رسمی، شفاف و تحت نظارت، امکان تجمع منابع خرد و کلان و تخصیص هدفمند آن را فراهم کنند. این گزارش چگونگی و ظرفیت‌های تأمین مالی این نهاد مالی را تبیین می‌کند.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

- صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری نهاد مالی غیرتورمی است که دارای الگوهای متعدد انتفاعی و غیرانتفاعی است. با این بیان، می‌توان از ظرفیت منابع مالی طیف گسترده‌تری از اشخاص حقیقی و حقوقی در این صندوق‌ها استفاده کرد.
- صندوق نیکوکاری ارزی می‌تواند به جذب منابع ارزی ایرانیان نیکوکار خارج از کشور کمک کند. همچنین برخی از حوزه‌های تأمین مالی نیاز به تأمین ارز دارند که این صندوق‌ها می‌توانند تا حدی آن را تأمین کنند.
- تسویه بازپرداخت سود یا اصل سرمایه‌گذاری ارزی، به‌صورت ارزی یا براساس نرخ توافقی صورت پذیرد.
- هرچقدر بتوان از ظرفیت این نهاد مالی برای تأمین مالی کسب‌وکارها، شرکت‌ها، مجموعه و بخش‌های آسیب‌دیده استفاده کرد، زمینه برای کاهش تورم - از محل تأمین مالی تورمی - فراهم می‌شود.
- ماهیت شفاف و بازارمحور این صندوق‌ها، اعتماد عمومی و مشارکت افراد نیکوکار را افزایش می‌دهد و نسبت به روش‌های پراکنده جمع‌آوری کمک می‌تواند کارآمدتر است.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

- استفاده از انواع الگوهای صندوق‌های نیکوکاری به‌منظور تأمین مالی غیرتورمی جنگ تحمیلی سوم در حوزه‌های مختلف به‌خصوص طرح‌ها و مجموعه‌های غیرانتفاعی و عام‌المنفعه مورد تأکید است.
- استفاده از صندوق نیکوکاری ارزی؛ برخی از نیکوکاران این صندوق‌ها، ایرانیان خارج از کشورند که منابع مالی آنها ارز است. از طرف دیگر، برخی از نیازهای بخش‌های مورد سرمایه‌گذاری صندوق نیکوکاری ارزی است. از این‌رو، می‌توان به طراحی و راه‌اندازی صندوق نیکوکاری ارزی در بازار سرمایه اقدام کرد. به‌منظور پوشش ریسک‌های نوسان نرخ ارز، ابتدا می‌توان الگوی اول (اهدای کامل) و دوم (اهدای سود سرمایه‌گذاری) صندوق نیکوکاری مدنظر قرار گیرد و در مراحل بعدی الگوی سوم طراحی و به کار بسته شود. پیشنهاد اکید آن است که بازپرداخت اصل منابع ارزی (الگوی دوم) به‌صورت ارزی و با نرخ توافقی صورت پذیرد.
- هماهنگی و ارتباط نزدیک میان تنظیم‌گر صندوق‌های نیکوکاری بازار سرمایه (سازمان بورس و اوراق بهادار) با تنظیم‌گر یا ناظر طرح یا شرکت مورد سرمایه‌گذاری صندوق نیکوکاری (مانند وزارت راه و شهرسازی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت صمت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، شهرداری‌ها) پیشنهاد می‌شود. همچنین درخصوص طراحی صندوق نیکوکاری ارزی، ضروری است تا سازمان بورس و اوراق بهادار مقررات مربوط به اموری مانند دریافت، انتقال، تسویه و بازپرداخت اصل سرمایه‌گذاری ارزی را با همکاری بانک مرکزی انجام دهد.

۱. مقدمه

تأمین مالی بخش‌های آسیب‌دیده در هر جنگی یکی از موضوعات مهم اقتصادی است. به‌طور عمده، این تأمین مالی از محل تسهیلات شبکه بانکی صورت می‌پذیرد که در اثر خلق پول بانک موجب افزایش نقدینگی در اقتصاد و سپس تورم می‌شود. از این‌رو ضروری است از ابزارها و نهادها مالی استفاده کرد که به تأمین مالی غیرتورمی بخش‌های مختلف اقتصادی کمک می‌کند. برای این منظور ابزارها و نهادهای متعددی در بازار سرمایه ایران طراحی و استفاده شده است که لازم است عمق بیشتری یابد تا بتواند به تأمین مالی بخش‌های آسیب‌دیده جنگ‌های تحمیلی دوم و سوم اقدام کند. استفاده از صندوق‌های نیکوکاری و سایر ابزارها و نهادهای تأمین مالی بازار سرمایه به‌معنای استفاده نکردن از منابع شبکه بانکی برای پوشش خسارات نیست، بلکه به این معناست که ضرورت دارد تا از تمام ظرفیت‌های نهادی و ابزاری برای جلوگیری از ایجاد تورم در اقتصاد استفاده کرد. به بیان دیگر، مجموعه سبب خسارات واقع شده به بخش‌های مختلف اقتصادی ناشی از جنگ تحمیلی دوم و به‌خصوص سوم را باید با مجموعه‌ای از ابزارها و نهادهای نظام مالی و اقتصادی اعم از بانک‌ها با هدف کمینه‌سازی تورم در اقتصاد، تأمین مالی کرد. در این گزارش، به معرفی صندوق سرمایه‌گذاری نیکوکاری پرداخته و به‌طور مشخص، کارکردها و الگوهای آن تبیین می‌شود.

از آنجاکه این نهاد مالی بیشتر به صورت غیرانتفاعی فعالیت می‌کند، پیشنهاد می‌شود تا موضوعاتی که عام‌المنفعه و غیرانتفاعی‌اند و در جنگ تحمیلی آسیب‌دیده‌اند، به‌عنوان موضوع مورد تأمین مالی این صندوق‌ها معرفی شوند. شایان ذکر است که مشابه صندوق‌های نیکوکاری در تجربیات جهانی نیز استفاده شده است. به‌طور مشخص، دانشگاه هاروارد دارای صندوق وقفی (کارکرد مشابه صندوق نیکوکاری) است که به تأمین مالی بخشی از هزینه‌های آن دانشگاه اقدام می‌کند [۱]. در انتهای گزارش به‌منظور استفاده کارآمدتر از این نهاد مالی پیشنهادها و الزاماتی بیان شده است. هماهنگی و همکاری میان دستگاه‌هایی درخصوص راه‌اندازی صندوق نیکوکاری و راه‌اندازی صندوق نیکوکاری ارزی با رعایت ملاحظاتی از جمله این پیشنهادهاست.

۲. صندوق‌های نیکوکاری

صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری، نهادهای مالی تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادارند که با هدف جمع‌آوری و هدایت منابع مالی از اشخاص حقیقی و حقوقی نسبت به سرمایه‌گذاری و هدایت منابع مالی به‌سمت پروژه‌ها و اهداف عام‌المنفعه تأسیس می‌شوند. این صندوق‌ها یکی از مصادیق صندوق‌های سرمایه‌گذاری موضوع بند «۲۰» ماده (۱) قانون بازار اوراق بهادار مصوب سال ۱۳۸۴ و بند «ه» ماده (۱) قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید محسوب می‌شوند و طبق ماده (۲) قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید نزد سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به ثبت می‌رسند و مطابق این اساسنامه و مقررات اداره می‌شوند. صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری متعددی در بازار سرمایه، مانند ایتم برکت، صندوق یکم نیکوکاری آگاه، و فردای روشن کاریزما به کسب مجوز از سازمان بورس و اوراق بهادار موفق شده‌اند و فعالیت می‌کنند.

۱-۲. ارکان و ویژگی صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری

صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری مانند سایر صندوق‌های سرمایه‌گذاری ارکان متعددی دارند. برخی از ارکان اصلی صندوق نیکوکاری به شرح ذیل است:

- **مدیر صندوق:** مسئولیت اداره روزمره، سرمایه‌گذاری منابع مالی و اجرای مصوبات هیئت‌امنا را برعهده دارد.
- **متولی صندوق:** ناظر بر عملکرد مدیر و حفاظت از حقوق سرمایه‌گذاران و منافع است.
- **صاحبان واحدهای سرمایه‌گذاری (سرمایه‌گذاران یا افراد نیکوکار):** اشخاص حقیقی یا حقوقی که منابع مالی خود را در صندوق سرمایه‌گذاری می‌کنند.

صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری مشابه سایر صندوق‌های سرمایه‌گذاری براساس امیدنامه و اساسنامه نمونه، که توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تهیه شده است، با مجوز سازمان بورس و اوراق بهادار تأسیس شده‌اند و تحت نظارت آن سازمان فعالیت می‌کنند. این صندوق‌ها منابع مالی را از افراد نیکوکار دریافت می‌کنند و مبتنی بر مفاد مستندات قانونی صندوق مانند اساسنامه و امیدنامه سرمایه‌گذاری می‌کنند. فعالیت این صندوق‌ها تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار است و علاوه بر آن، ارکان نظارتی مانند حسابرس و متولی نیز در ساختار صندوق موجب افزایش نظارت بر عملکرد و فعالیت آنها می‌شود. این ویژگی سبب می‌شود تا مخاطرات اخلاقی کاهش یابد.

یکی دیگر از مؤلفه‌های بااهمیت در صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری شفافیت عملکرد و فعالیت آنهاست. میزان منابع تجهیز شده، حوزه‌های مورد سرمایه‌گذاری، میزان سودآوری، میزان تخصیص منابع نیکوکارانه و در حالت کلی ارائه گزارش‌های عمومی به شفافیت فعالیت آنها می‌انجامد. این ویژگی سبب افزایش نظارت عمومی بر فعالیت و عملکرد این صندوق‌ها می‌شود. مدیریت حرفه‌ای این صندوق‌ها، که لازم است از سوی سازمان بورس و اوراق بهادار صلاحیت ایشان تأیید شود، از مزایای بااهمیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری است. این ویژگی سبب می‌شود تا به‌دلیل ناپختگی و بی‌تجربگی مدیران و متولیان نیکوکاری منابع تجهیز شده دچار آسیب مالی نشود و ریسک‌های مربوط به سودآوری، سرمایه‌گذاری و در حالت کلی فعالیت‌های مالی صندوق کاهش یابد.

۲-۲. کارکردهای صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری

صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری کارکردهای متعددی را برای نظام اقتصادی و مالی فراهم می‌آورند که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

- **روش غیر تورمی تأمین مالی:** به‌طور معمول روش‌های تأمین مالی که برای جبران خسارت‌های جنگی به کار گرفته می‌شود، به ایجاد تورم می‌انجامد. به‌طور مشخص، تأمین مالی از طریق اعطای تسهیلات شبکه بانکی، که موجب خلق پول و افزایش نقدینگی می‌شود، زمینه را برای ایجاد تورم در اقتصاد فراهم می‌کند. از این رو، استفاده از روش‌های غیر تورمی، که از منابع موجود (نقدینگی موجود) در اقتصاد به تأمین مالی بخش‌های مختلف کمک کند، ضروری به‌نظر می‌رسد. این ویژگی مهم در صندوق‌های سرمایه‌گذاری و به‌خصوص صندوق سرمایه‌گذاری نیکوکاری وجود دارد و می‌تواند به سهم خود از ایجاد تورم در اقتصاد جلوگیری کند.

■ **افزایش مشارکت عمومی مردم:** صندوق‌های سرمایه‌گذاری این ظرفیت را فراهم می‌کند که از عموم مردم برای تأمین مالی طرح‌ها و شرکت‌ها استفاده شود و افراد با توانایی مختلف مالی نسبت به سرمایه‌گذاری در آنها اقدام کنند.

■ **تجهیز منابع مالی خرد:** صندوق‌های سرمایه‌گذاری از جمله نیکوکاری با منابع مالی بسیار اندک نیز میسر است و الزامی برای سرمایه‌گذاری کلان افراد نیست. این ویژگی سبب می‌شود تا نیکوکاران با هر میزان توان مالی نسبت به سرمایه‌گذاری در این نهاد مالی اقدام کنند.

■ **کاهش هزینه سرمایه‌گذاری:** هزینه به‌کارگیری نیروهای متخصص، گردآوری و تحلیل اطلاعات و گزینش سبد بهینه اوراق بهادار بین همه سرمایه‌گذاران تقسیم می‌شود و سرانه هزینه هر سرمایه‌گذار کاهش می‌یابد. همچنین صندوق از جانب سرمایه‌گذاران، تمام حقوق اجرایی مربوط به صندوق از قبیل دریافت سود اوراق بهادار را انجام می‌دهد و در نتیجه سرانه هزینه هر سرمایه‌گذار برای انجام سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد.

■ **مدیریت حرفه‌ای منابع مالی و مدیریت ریسک:** وجود کارشناسان و مدیرانی که صلاحیت حرفه‌ای آنها توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تأیید می‌شود، موجب می‌شود تا منابع مالی جمع‌آوری شده توسط صندوق بتواند به شکل حرفه‌ای سرمایه‌گذاری شود و ریسک‌ها و مخاطرات متعدد مالی که هر سرمایه‌گذاری را تهدید می‌کند، مدیریت و کنترل شود.

■ **شفافیت و نظارت پذیری:** صندوق‌های سرمایه‌گذاری به‌طور عام و صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری به‌طور خاص در ارکان خود نهاد‌های نظارتی دارند. همچنین براساس مصوبات سازمان بورس و اوراق بهادار باید الزامات شفافیت را رعایت کنند. با این بیان، فعالیت این صندوق‌ها به میزان مناسبی دارای شفافیت‌اند و تحت نظارت قرار دارند. این ویژگی‌ها سبب می‌شود تا اعتماد عمومی برای سرمایه‌گذاری در این صندوق‌ها افزایش یابد.

۳. الگوهای مختلف صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری

براساس مصوبات سازمان بورس و اوراق بهادار، سه الگو برای صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری طراحی شده است که شامل این موارد می‌شود:

۱-۳. صندوق نیکوکاری با تخصیص اصل سرمایه و منافع (الگوی اول)

در این الگو، فرد نیکوکار کل سرمایه اولیه و تمام منافع حاصل از آن را به امور نیکوکارانه اختصاص می‌دهد. این الگو غیرانتفاعی‌ترین الگوی صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری است که امکان بازگشت اصل سرمایه به سرمایه‌گذار یا نیکوکار وجود ندارد و کل منافع مالی پرداخت شده به صندوق، برای اهداف خیرخواهانه تعیین شده در امیدنامه صندوق صرف می‌شود. از آنجاکه این الگو کاملاً غیرانتفاعی است، افرادی نسبت به عرضه منابع مالی خود اقدام می‌کنند که انگیزه مالی شخصی از این اقدام خود ندارند.

۲-۳. صندوق نیکوکاری با تخصیص سود سرمایه (الگوی دوم)

در این الگو، فرد نیکوکار اصل سرمایه خود را مالک خواهد بود و صرفاً سود حاصل از سرمایه‌گذاری آن را به اهداف نیکوکارانه اختصاص می‌دهد. سرمایه‌گذار این امکان را دارد که در زمان دلخواه، اصل سرمایه خود را از صندوق برداشت کند. این الگوی صندوق سرمایه‌گذاری نیکوکاری مشابه سپرده قرض‌الحسنه در شبکه بانکی است که سرمایه‌گذار از منافع سرمایه خود چشم‌پوشی می‌کند. این الگوی صندوق نیز غیرانتفاعی است. با این حال، به دلیل آنکه فرد نیکوکار امکان دریافت اصل سرمایه خود را دارد، می‌تواند طیف وسیع‌تری از افراد را نسبت به الگوی قبل شامل شود.

۳-۳. صندوق نیکوکاری با تخصیص درصدی از سود (الگوی سوم)

در این الگو، بخشی از سود حاصل از سرمایه‌گذاری به سرمایه‌گذار یا نیکوکار تعلق می‌گیرد. این درصد در مستندات قانونی صندوق مشخص می‌شود. بخشی از سود به امور نیکوکارانه اختصاص پیدا می‌کند و بخشی از آن به نیکوکار تعلق می‌یابد. این الگو، امکان مشارکت هم‌زمان سرمایه‌گذار در منافع مالی و اهداف خیرخواهانه را فراهم می‌آورد و از این‌رو، الگوی میانه‌ای است و انتفاعی و غیرانتفاعی محسوب می‌شود. با این بیان، به نظر می‌رسد که این الگو بتواند طیف گسترده‌تری از افراد را به خود جذب کند؛ چراکه انگیزه‌های مادی و غیرمادی را پاسخ می‌دهد.

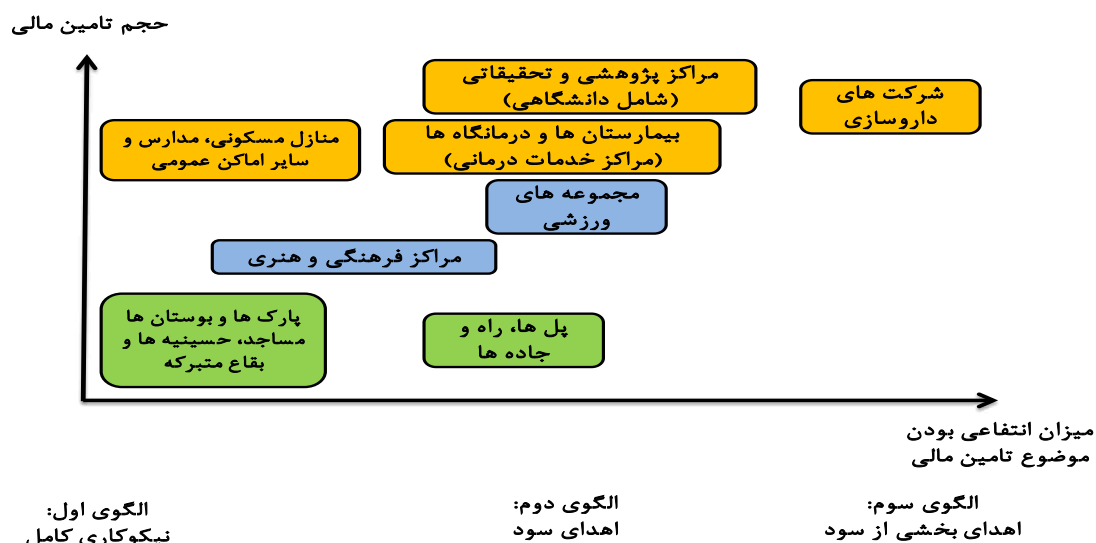
۴. ظرفیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری در بازسازی جنگ تحمیلی سوم

بسته به حوزه‌های مختلف آسیب‌دیده و با در نظر گرفتن میزان خسارت تحقق‌یافته، می‌توان از الگوهای مختلف صندوق نیکوکاری استفاده کرد. با توجه به ماهیت غیرانتفاعی و شبه‌انتفاعی سرمایه‌گذاری صندوق‌های نیکوکاری فرصت‌های سرمایه‌گذاری مشتمل بر طرح‌ها، مجموعه‌ها، کسب‌وکارها و شرکت‌های مورد تأمین مالی این صندوق‌ها بهتر است دارای ماهیت: ۱. غیرانتفاعی و ۲. عام‌المنفعه و عمومی باشند تا صندوق بتواند منابع مالی بیشتری را تجهیز کند. با این بیان، فرصت‌های سرمایه‌گذاری که می‌تواند در صندوق‌های نیکوکاری مورد توجه قرار گیرد، شامل این موارد است (محدود به این موارد نیست):

- مجموعه‌های ورزشی؛
- بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها (مراکز خدمات درمانی)؛
- دانشگاه‌ها؛
- مراکز پژوهشی و تحقیقاتی؛
- مراکز فرهنگی و هنری؛
- مدارس؛
- پل‌ها، راه و جاده‌ها؛
- مساجد، حسینیه‌ها و بقاع متبرکه؛
- پارک‌ها و بوستان‌ها؛
- منازل مسکونی و سایر اماکن عمومی؛
- شرکت‌های داروسازی.

شکل ۱ به‌طور خلاصه ویژگی‌های سه الگوی صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری را تبیین می‌کند.

شکل ۱. نمودار تأمین مالی توسط الگوهای صندوق‌های نیکوکاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

شکل ۱ در دو محور طراحی شده است: محور افقی میزان انتفاعی بودن موضوع تأمین مالی را نشان می‌دهد. هر چقدر به سمت راست حرکت شود، فرصت‌های سرمایه‌گذاری انتفاعی‌تر است. محور عمودی حجم تأمین مالی را نشان می‌دهد؛ به‌طوری‌که هر چه از مبدأ فاصله گرفته شود، حجم تأمین مالی مورد نیاز موضوع سرمایه‌گذاری بیشتر خواهد بود.^۱

۱. گفتنی است که میزان دقیق خسارت بخش‌های مورد اشاره انجام پذیرفته است و این نمودار براساس ظرفیت امکان خسارت واقع شده بخش‌های مزبور است. با مشخص شدن میزان دقیق خسارت هر بخش، جایگاه هر موضوع سرمایه‌گذاری ممکن است تغییر کند.

۵. الزامات و پیشنهادهای استفاده از صندوق‌های نیکوکاری در جبران خسارت‌های جنگ تحمیلی سوم

استفاده از صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری برای بازسازی و جبران خسارت‌های جنگ تحمیلی دوم و سوم مستلزم رعایت این موارد است و توجه به این موارد می‌تواند مزایای اشاره شده درخصوص این صندوق‌ها را فراهم آورد.

■ **استفاده از صندوق نیکوکاری ارزی:** برخی از نیکوکاران این صندوق‌ها، ایرانیان خارج از کشورند که منابع مالی آنها ارز است. از طرف دیگر، برخی از نیازهای بخش‌های مورد سرمایه‌گذاری صندوق نیکوکاری ارزی است. از این رو، می‌توان به طراحی و راه‌اندازی صندوق نیکوکاری ارزی در بازار سرمایه اقدام کرد. به‌منظور پوشش ریسک‌های نوسان نرخ ارز، ابتدا می‌توان الگوی اول (اهدای کامل) و دوم (اهدای سود سرمایه‌گذاری) صندوق نیکوکاری مدنظر قرار گیرد و در مراحل بعدی الگوی سوم طراحی و به کار بسته شود. پیشنهاد اکید آن است که بازپرداخت اصل منابع ارزی (الگوی دوم) به‌صورت ارزی و با نرخ توافقی صورت پذیرد.

■ **هماهنگی و ارتباط نزدیک:** میان تنظیم‌گر صندوق‌های نیکوکاری بازار سرمایه (سازمان بورس و اوراق بهادار) با تنظیم‌گر یا ناظر طرح یا شرکت مورد سرمایه‌گذاری صندوق نیکوکاری (مانند وزارت راه و شهرسازی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت صمت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، شهرداری‌ها). همچنین درخصوص طراحی صندوق نیکوکاری ارزی، ضروری است تا سازمان بورس و اوراق بهادار مقررات مربوط به اموری مانند دریافت، انتقال، تسویه و بازپرداخت اصل سرمایه‌گذاری ارزی را با همکاری بانک مرکزی انجام دهد.

● اولویت در تأمین مالی این صندوق‌ها به بخش‌های عام‌المنفعه و غیرانتفاعی باشد که با استفاده از سه الگوی مورد اشاره این صندوق‌ها، منابع مالی بیشتر و سریع‌تر جذب شود.

● معرفی و ایجاد پویای استانی و ملی درخصوص معرفی طرح‌های مهم مورد سرمایه‌گذاری صندوق نیکوکاری با کمک رسانه‌های جمعی مانند صدا و سیما.

● معرفی صحیح و کامل طرح یا شرکت مورد تأمین مالی.

● شفافیت و گزارش‌دهی درخصوص سرمایه‌گذاری‌های انجام گرفته.

● تسهیل در اعطای مجوزهای مربوط به تأسیس صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری.

۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

تأمین مالی غیرتورمی در دوران جنگ و پس از آن یکی از ضرورت‌های اقتصادی است. صندوق‌های نیکوکاری در بازار سرمایه می‌توانند به‌عنوان سازوکاری ساختارمند، شفاف و پایدار برای تأمین مالی بازسازی بخش‌ها، طرح و کسب‌وکارهای آسیب‌دیده به‌طور غیرتورمی استفاده شوند.

این نهاد مالی با تجمیع منابع خرد و کلان مردم، به‌طور تخصصی این منابع را برای سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار صرف می‌کند. در حالت کلی سه الگو برای صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیکوکاری مطرح است: الگویی که براساس آن، اصل و سود حاصل از سرمایه‌گذاری صرف امور نیکوکاری می‌شود؛ الگوی دیگر این صندوق آن است که اصل سرمایه‌گذاری متعلق به نیکوکار است و سود حاصل از سرمایه‌گذاری به موضوع مورد نیکوکاری تعلق می‌گیرد (مانند قرض‌الحسنه است) و الگوی آخر این صندوق‌ها به این صورت است که بخشی از سود حاصل از سرمایه‌گذاری صندوق به امور نیکوکاری، و مابقی آن به نیکوکار تعلق می‌یابد. با این بیان، الگوهای سرمایه‌گذاری صندوق نیکوکاری انگیزه‌های انتفاعی و غیرانتفاعی ناشی از سرمایه‌گذاری را دخیل می‌کند.

نهادهای و مجموعه‌های عام‌المنفعه و غیرانتفاعی که در جنگ تحمیلی دوم و سوم آسیب‌دیده‌اند، موارد مناسبی برای تأمین مالی توسط صندوق‌های نیکوکاری‌اند که در گزارش به برخی از آنها اشاره شده است. مشابه این نوع از نهادهای مالی در سایر کشورهای پیشرفته نیز وجود دارد که به تأمین مالی نهاد موضوع نیکوکاری اقدام می‌کنند.

راه‌اندازی و استفاده از صندوق‌های نیکوکاری ارزی که منابع مالی ایرانیان خارج از کشور را بتواند جذب کند، امری ضروری به‌نظر می‌رسد و مورد تأکید است.

همچنین به‌منظور استفاده از این نهاد مالی ضروری است تا هماهنگی و همکاری کاملی میان دستگاه‌های اجرایی و متولیان حوزه‌های آسیب‌دیده با تنظیم‌گر بازار سرمایه (سازمان بورس و اوراق بهادار) برقرار شود.

[1] <https://finance.harvard.edu/endowment/>

گزیده سیاستی

تأمین مالی غیرتورمی یکی از ضروریات اقتصاد در دوران جنگ و پساجنگ است. صندوق‌های نیکوکاری با استفاده از نقدینگی موجود در اقتصاد می‌توانند به تأمین مالی غیرتورمی بخش‌های مختلف اقتصادی به‌خصوص بخش‌های غیرانتفاعی و عام‌المنفعه اقدام کنند.

